

**Att dokumentera
en undersökning
i en uppsats**

MATTIAS LUNDIN

Att dokumentera en undersökning i en uppsats

Mattias Lundin

Att dokumentera en undersökning i en uppsats

MATTIAS LUNDIN

© 2009, Mattias Lundin

Innehåll

TEXTENS SYFTE OCH ANVÄNDNING	4
INFÖR UPPSATSSKRIVANDET	5
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
TÄNK PÅ INFÖR SKRIVANDET	11
RAPPORTENS DELAR	14
INTRODUKTIONEN	17
BAKGRUNDEN ..	18
SYFTET	21
METODEN	22
RESULTATKAPITLET ..	25
DISKUSSIONEN .	27
REFERENSER	29
SAMMANDRAGET ..	30
KVALITETSKONTROLL ..	32
OPPOSITION..	35
AVSLUTNINGSVIS..	37

Textens syfte och användning

Denna text är tänkt att utgöra stöd när du som student skriver uppsats eller examensarbete. Avsikten med texten är att den ska kunna ge vägledning i skrivprocessen. Avsikten är också att den ska kunna användas som uppslagsbok när du behöver hjälp med olika frågor som dyker upp när du arbetar med din uppsats. Texten har följande struktur: Först kommer den del som vägleder dig i skrivprocessen. Kapitlen i denna första del är avsedda att läsas i takt med att ditt uppsatsarbete fortskrider. Det innebär inte att du nödvändigtvis måste skriva uppsatsens kapitel i den ordning som ges här. Även om du väljer att göra på det sättet, kan gå tillbaka till de kapitel du tidigare skrivit för att komplettera, ändra och ta bort. I slutet av texten finner du information om hur oppositionen kan gå till. På flera ställen finns checklistor och utrymme för egna anteckningar.

I denna skrift behandlas inledningsvis sådant som du bör ha i åtanke i planeringskedet, det vill säga innan du börjar skriva på din text. Därefter fokuseras innehållet i uppsatsens olika delar. Allra sist ges tips om hur du kan granska din egen för att främja dess kvalitet men också för att granska någon annans uppsats inför ett oppositions-seminarium eller liknande.

I god tid innan du börjar

Inför uppsatsskrivandet

För att skrivprocessen ska gå så smidigt som möjligt är det nödvändigt med ett gediget förberedelsearbete. I detta avsnitt avhandlas sådant som du bör tänka på i god tid innan du börjar skriva på själva texten.

Ta vara på den tid som ges så att du i lugn och ro hinner fundera på vad du vill skriva om. Är det möjligt kan du påbörja ditt förberedelsearbete redan innan själva kursen börjar – åtminstone för att inventera olika alternativ. Ta vara på din kompetens i detta arbete! Tänk efter vilka kurser du gått tidigare och ta vara på den kunskap du har från dessa. Vilka ämnesområden skulle kunna vara relevanta och intressanta att ytterligare belysa genom en uppsats? Kom ihåg att det du skriver ska motiveras som ett relevant ämnesområde för dem som kommer att läsa din uppsats. Rimligare mottagare till texten är dina kurskamrater och yrkesverksamma med anknytning till ämnet. Du ska dock inte motivera ditt ämnesområde med ditt personliga intresse eller med ett eget upplevt behov av ytterligare kunskap. Det är inte fel att i en introduktion säga något personligt. Till exempel kan du ange varför du givit dig in på det aktuella ämnesområdet. Det är dock inte genom en sådan kommentar som uppsatsen legitimeras och görs intressant för andra att läsa.

Använd utrymmet på nästa sida för att dokumentera de tänkbara ämnesområden som intresserar dig. Rubricera ämnesområdet och skriv mycket kortfattat något om vad ämnesvalet skulle kunna innebära. Vänta med att formulera syften och forskningsfrågor! Till varje tänkbart ämnesområde markeras om du redan nu har tillgång till litteratur på området. Kursböcker har du användning för när du själv ska fräscha upp minnet och sätta in dig i ämnesproblematiken. Kursböcker kan också bidra med lämpliga referenser för din uppsats. Du bör dock vara försiktig med att referera direkt till sådan

litteratur. Kontrollera med din handledare vilken praxis som gäller för dig.

Tänkbart ämnesområde: _____

Innehåll: _____

Exempel på litteratur: _____

Tänkbart ämnesområde: _____

Innehåll: _____

Exempel på litteratur: _____

När du inventerat tänkbara ämnesområden för din uppsats och fått feedback på dessa från din handledare är det dags att bestämma sig. Såvida du inte är ute i väldigt god tid, vändas inte för länge med ditt val! Du gör inget livsval och oavsett hur du väljer så kommer det att innebära för- och nackdelar som inte kan förutses.

Gör ditt val av ämnesområde definitivt genom att skriva ned det under nästa rubrik. Därefter är det dags att börja läsa. Läs om dina kursböcker, beställ vetenskapliga artiklar som du tror kan vara relevanta. Fördjupa dig i litteratur som du tidigare kanske bara använt som referenslitteratur. Fackföreningens tidskrift eller intresseorganisationens dito kan sällan betraktas som relevant litteratur i en akademisk text. Det finns emellertid undantag. Sådana källor kan

exempelvis användas för att visa att ämnesområdet fått uppmärksamhet i press och samhällsdebatt. Det är genom att referera och läsa *vetenskaplig litteratur* som du blir expert på det ämnesområde du valt!

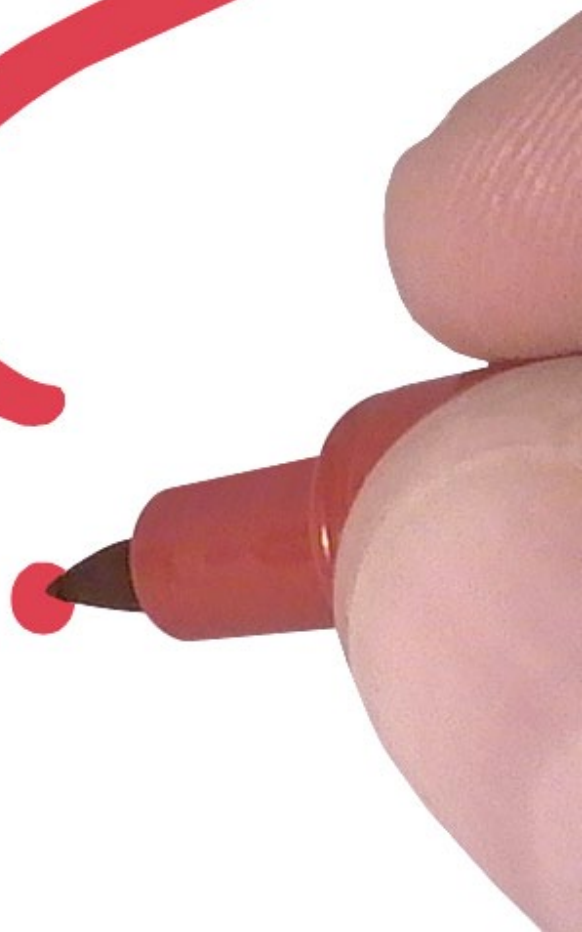
En relevant fråga är vad som utgör vetenskaplig litteratur. En viktig aspekt är att texten ska vara en förstahandskälla, det vill säga vara skriven av den forskare som genomfört studien. Det kan dock finnas undantag. Låt säga att din teoretiska ansats bygger på Vygotskij. Kanske du referera direkt till Vygotskij men även om du gör så kan det vara befogat att referera till någon initierad vygotskijexpert och presentera dennes tolkningar av Vygotskijs texter.

Nu är det dags att göra en rejäl litteratursökning. Ta vara på den litteratur du redan har och sök på de författare som står angivna i referenslistorna. Sök också på nyckelord i rubriker och abstrakter. När du funnit någon artikel som verkar intressant, ta vara på den genom att använda de nyckelord, författarnamn och rubrikord som finns i den för att finna ytterligare litteratur. Kom ihåg att den litteratur du behöver, inte nödvändigtvis måste stämma överens med ditt ämnesområde i alla avseenden. Det kan exempelvis finnas relevanta beröringspunkter med litteratur inom något annat ämnesområde. Avslutningsvis bör sägas att litteratursökningen inte avslutas i och med att du börjar formulera syfte och frågeställning. Ju mer specifik du kan bli desto större är dina möjligheter att finna relevant och intressant läsning.

Checklista:

Har du...

- tagit tillvara på kunskap och teorier från tidigare kurser?
- motiverat ditt ämnesområde?
- inventerat den litteratur som du redan nu har tillgång till?
- använt kursböcker för att finna lämplig litteratur?
- gjort en litteratursökning i databaser och bibliotek?
- antecknat rubrik, författare, syfte, resultat och slutsats för varje text du läser?

I samband med att själva uppsatsskrivandet ska sätta igång

Syfte och frågeställningar

Att formulera ett syfte och tillhörande frågeställningar är visserligen något som kan räknas till förberedelsearbetet. Här presenteras emellertid arbetet med syftet som ett separat avsnitt för att markera att en väsentlig del av förberedelserna behöver vara genomförda när du (så småningom) formulerar ett utkast till dessa.

För att så småningom kunna formulera ett syfte och en frågeställning behövs gedigen kunskap på ämnesområdet. Var därför noga med att inte forcera den delen i uppsatsskrivandet. Genom att vara påläst blir det möjligt för dig att grunda din forskningsfråga (frågeställning) i tidigare forskning och det är ett kvalitetskriterium för vetenskapliga texter. Det kan därför inte nog betonas att du behöver ett antal vetenskapliga artiklar och böcker som ditt arbete kan byggas på.

Är man ovan läsare av akademisk litteratur kan det många gånger krävas en del. Ta hjälp av artiklars abstrakt. Orientera dig med hjälp av rubrikerna i texterna och sök aktivt efter det som författarna lägger fram som problematiskt i sina texter. Det kan handla om att de beskriver förhållanden som ter sig motsägelsefulla eller att de lyfter fram komplexa förhållanden i tidigare forskning. Vad kommer författarna fram till i sina resultatkapitel? Formulerar de någon konklusion? Ett användbart tips är att du för varje bearbetad text antecknar dess rubrik, författare, syfte, resultat och konklusion. Du behöver inte nödvändigtvis förstå varje ord i texten för att den ska bli användbar för dig. Läs efter sammanhang och haka inte upp dig på detaljer!

När du känner dig tillräckligt påläst inom det ämnesområde du valt kan du börja formulera tänkbara syften med tillhörande frågeställningar. Du kan förstås också formulera ett problem med tillhörande

problemställning. Denna handledning bygger på idén att du formulerar syftet och frågeställningen innan du över huvud taget börjar skriva. Vinsten med att göra så är att introduktion och bakgrund kommer att stämma väl överens med syftet. Du löper därmed inte samma risk att få med sådant som visar sig vara ovidkommande för syftet. Troligt är emellertid att du hunnit fördjupa dig så mycket i ämnet att ditt sätt att formulera syftet och frågeställningen är väsentligt förfinat när du så småningom skriver syftet. För din egen skull bör du dock redan nu formulera vad det är du ska skriva om!

Syftet fungerar som en inramning till frågeställningen eller frågeställningarna. Du formulerar syftet i termer om vilket kunskapsbidrag du ämnar ge i och med uppsatsen. Syftet är med andra ord inte att du själv ska lära dig. Undvik också syften som handlar om att du vill visa något som du redan vet. Du genomför din undersökning och formulerar resultaten för att bidra med kunskap. Några exempel på hur sådana syften kan lyda finner du här nedan:

Syftet är att visa hur ... (trots att ...)

Syftet är att skapa förståelse för ...

Syftet är att klargöra vilka ...

Syftet är att utmana föreställningen om ...

Syftet är att belysa i vilka sammanhang som ...

Syftet är att förklara ... utifrån det system av ...

Använd det vidstående utrymme för att formulera *olika* tänkbara syften och frågeställningar. Kanske räcker det att bygga uppsatsen på syftet, kanske behöver du en eller flera frågeställningar också. Tänk på att ju fler frågeställningar du använder dig av, desto mer omfattande blir ditt resultatkapitel och desto fler röda trådar kommer du att få hålla reda på när du ska skriva diskussionen. Många gånger kan det vara vettigt att satsa på enkelhet och exempelvis formulera en enda frågeställning som du utreder riktigt ordentligt.

Frågeställningen bör vara enkel. Undvik frågor som kan besvaras med ja eller nej. Satsa på en utredande fråga som bygger på att du visar hur något sker och där svaret ger läsaren ökad förståelse för fenomenet du undersökt. Din uppgift blir att visa hur komplext någonting är, snarare än svart eller vitt. Din uppgift blir med andra att utreda hur något kan vara på ett visst sätt trots omständigheterna eller trots att det mest naturliga vid första anblicken för tankarna till motsatsen. Det är det problematiska, komplexa, oförklarade, svårförklarade som du bygger din uppsats på. Det du redan innan du börjar med undersökningen brinner helhjärtat för och som du redan på förhand vet svaret på ger ingen intressant uppsats. Sådana syften riskerar istället att utmynna i beskrivningar av sådant som är allmänt känt. Ta istället tillvara på det du brinner för och försök att problematisera innehållet i det! Hur kommer det sig att detta är viktigt? Är det verkligen så viktigt som det kan verka?

Tänkbara syften och frågeställningar:

Syfte

Tillhörande frågeställning(ar)

Innan du går vidare med att inleda själva skrivarbetet kan det vara på sin plats att granska och sälla bland dina syften. Använd gärna följande checklista

Checklista

- Är ditt syfte och din frågeställning baserat på vetenskaplig litteratur?
- Formulerat syfte och frågeställning innan du börjar skriva?
- Har du tänkt på att ju fler frågeställningar, desto fler röda trådar måste du hålla reda på?
- Har du tänkt på att frågeställningen bör vara enkel och samtidigt undvikit frågor som kan besvaras med ja eller nej?

Whether
in 5 falls
the
we
can
meet
Do you
require
an
property
to you
covered
forking
More
Navy
by
over

Att arbeta med när förberedelserna gjorda

Tänk på inför skrivandet

De föregående avsnitten har tagit upp sådant som har att göra med innehållet i din text och den undersökning du avser att beskriva. Det finns emellertid också en rad av ställningstaganden av praktisk natur som du gör klokt i att fundera över innan du börjar skriva. På så sätt undviker du onödigt arbete med att gå tillbaka och ändra.

För att det ska gå så smidigt som möjligt att slutföra uppsatsen bör du redan nu ta reda på hur en del praktiska saker. Genom att bygga in praktiska ställningstaganden i uppsatsen redan från början slipper du merarbete i skrivprocessens slutskede. Flera av de saker jag tar upp här löser du genom att använda en dokumentmall. I sådana är ofta försättsbladet redan infogat, innehållsförteckningen likaså, förutsatt att du använder dig av de formaterade stilarna för rubriker och brödtext. Oavsett om du använder dig av en dokumentmall och skriver direkt i den, eller inte så är det bra att skriva ned en del redaktionella detaljer. Ta hjälp av din handledare.

Rubrik1

Storlek: _____ Typsnitt: _____

Rubrik2

Storlek: _____ Typsnitt: _____

Rubrik3

Storlek: _____ Typsnitt: _____

Citat

Indrag: ja / nej

Storlek: _____

Kursivering: ja / nej

Brödtext

Storlek: _____ Typsnitt: _____

Radavstånd: _____

Bestäm dig också för hur du skapar ett nytt stycke. Ett vanligt sätt är att göra dubbla radbrytningar så att en blankrad skapas mellan styckena. Ett alternativ är förstås att använda indrag. Ordbehandlingsprogram radbryter automatiskt. Det innebär att du inte ska trycka enter inuti ett stycke utan låta programmet sköta det.

Innan jag övergår till att behandla uppsatsens delar är det lämpligt med några ord om källhänvisningar. Ett sätt att skriva sådana på är att använda fotnoter. Det sätt som presenteras här bygger på att författarens efternamn och utgivningsåret anges inom parentes. Senare i denna skrift kan du se exempel på hur källhänvisningar görs med detta system. Ofta finns praxis för hur källhänvisningar och annan formalia på den institution där du skriver uppsatsen. Det är ibland möjligt att frångå sådan praxis men även om du tillåts göra det rekommenderar jag att du bara gör det om du verkligen har skäl till det. Uppsatsens utseende och sättet att skriva exempelvis källhänvisningar gör att läsare känner igen sig. Läsaren som känner igen sig vet med andra ord exempelvis var han eller hon kan förvänta sig att finna exempelvis frågeställningen. På samma sätt blir det lättare att identifiera ett citat om det är skrivet på ett visst sätt. Frångå inte sådan praxis utan tungt vägande skäl!

Innan jag går vidare och behandlar rapportens delar ges några rekommendationer att tänka på när du citerar eller refererar. När du citerar är det viktigt att du är noga med att verkligen citera ordagrant. Markera ditt citat med citattecken! Om det förekommer citat inom citatet markerar du det med enkla citattecken. Ibland behöver den ursprungliga texten kortas ned när du citerar. Markera att ord tagits bort genom att sätta tre punkter vid citatets början eller slut – beroende på var du utelämnat. Är ord utelämnade i mitten av citatet markerar du detta genom att skriva: ”/ ... /”

Undvik att göra andrahandsreferat och andrahandsцитat. Ha som regel att alltid använda originalkällan. Det är möjligt att frångå

denna regel men du bör kunna motivera varför du i så fall gör det. Tänkbara skäl kan vara att originalkällan är otillgänglig. Rådgör med din handledare om vad som accepteras i din uppsats. Oavsett om du refererar eller citerar bör du tänka på att variera ditt sätt att markera detta. Väv in referenserna i texten så att dessa inte tynger texten och gör den svårläst. Många uppräddade författarnamn kan få den effekten. Välj därför att skriva ut samtliga författares efternamn om de är en eller två till antalet. Har den bok du refererar (citerar) tre till fem författare skriver du ut samtliga namn vid första tillfället. Vid efterföljande tillfällen nöjer du dig med att skriva den förstnämnda författarens namn följt av m.fl. Är det sex författare eller fler skriver du endast ut den förstnämnda personens namn.

Checklista:

Har du...

- tagit reda på vilken dokumentmall som ska användas eller hört med din handledare om praxis på just din institution?
- tagit reda på praxis om källhänvisningar och annan formalia?
- sett till att du noga skrivit ned citat som du har tänkt att använda och markerat dessa med citattecken?
- angett sidnummer?

Rapportens delar

Detta avsnitt syftar till att lyfta fram sådant som du bör ha i åtanke när du skriver på respektive kapitel. Läs om respektive avsnitt innan du tar dig an arbetet med det!

Det finns olika sätt att strukturera en uppsats. Ett ganska vanligt förekommande sätt är: försättsblad, sammanfattning/sammandrag, innehållsförteckning, introduktion, bakgrund, syfte, metod, resultat, diskussion, referenser. Ibland är syftet dock en del av introduktionen.

När du skriver är det dock inte lämpligt att börja med försättsbladet. Det kan dock vara klokt att arbeta med uppsatsens först delar, för att på så sätt tydliggöra för sig själv och andra, i vilket forskningssammanhang rapporten finns. Sammandraget bör du skriva på slutet eftersom det ska ge en god bild över arbetet i sin helhet.

De avsnitt som nu kommer att introduceras är introduktionen, bakgrunden, syftet, metod, resultat och diskussion. Listan med referenser skriver du lämpligen parallellt med att du skriver texten. Det blir mer besvärligt att försöka rekonstruera den på slutet, när all text är på plats.

Inför skrivandet av vart och ett av de följande kapitlen ska göra en disposition över hur du ska kommunicera ditt budskap. Du kan fördelaktigen bygga din text på följande struktur, det ger tydlighet som medför att läsaren lätt kan följa den röda tråden. Jag visar med ett exempel.

Att våren är på gång blir vi varse genom alla de vårtecken naturen erbjuder. Redan innan den sista snön smält kan du finna gul tussilago lysa fram i diket. Så småningom också blåsippor och vitsippor. Bland djuren kan den första fjärilen och sädesärlan fungera som vårtecken. För dem som bor i storstan är det inte säkert att dessa vårtecken blir synliga. Då kan andra vårtecken vara desto viktigare.

Första meningen i exemplet på föregående sida indikerar vad stycket kommer att handla om och läsaren får på så sätt inblick i vad som kommer att föra de röda tråden framåt. De efterföljande meningarna kan betraktas som argument som stödjer styckets första mening. I detta fall handlar det om exempel. Styckets näst sista mening anknyter till den första genom att det tydliggörs att det alltså handlar om vårtecken. Sista meningen kvarhåller den röda tråden och leder in på andra vårtecken. Efterföljande stycke skulle rimligen kunna fånga upp ”storstan” och ”vårtecken” i sin första mening.

Innan jag övergår till respektive kapitel behöver något sägas om uppsatsens tempus. Introduktionen skrivs lämpligen i presens, liksom bakgrunden. Det är framför allt viktigt att bakgrunden formuleras i presens eftersom referat som kan förekomma där får karaktären av att inte vara giltiga om du använder imperfekt. Om du säger att ”Enligt Vygotskij utgör...” innebär det att påstående fortfarande är giltigt. Säger du att ”Enligt Vygotskij utgjorde...” så är det oklart om meningens fortsättning är giltig i dagens samhälle. Vidare formuleras syftet i presens: ”Syftet är att...” Metoden kan emellertid fördelaktigen skrivas i imperfekt: ”Intervjuer genomfördes i enlighet med...” Motsvarande gäller resultaten: ”En av informanterna nämnde att...” Diskussionen relaterar inte till något i dåtid och presens är således mest lämpligt. Summa summarum föreslår jag följande tempus:

Introduktion → presens

Bakgrund → presens

Syfte → presens

Metod → imperfekt

Resultat → imperfekt

Diskussion → presens

Det bör tilläggas att de delar som kommer före introduktionen och direkt efter försättsbladet är sammandraget respektive innehållsförteckning i nämnd ordning. Varje nytt huvudkapitel börjar på en ny högersida såvida inte uppsatsen är förhållandevis kort, exempelvis kortare än 10 sidor.

Introduktionen

I introduktionen ska du fånga läsarens intresse. Försök att snabbt kommunicera varför det du skriver om är angeläget, intressant och relevant. Säg också gärna något kortfattat om varför du börjat intressera dig för detta ämnesområde. Det sistnämnda ger läsaren liten inblick i dina utgångspunkter för skrivandet. Kom ihåg att inte låta denna del bli alltför omfattande. Uppsatsens berättigande argumenterar du för utifrån det kunskapsbehov som finns.

Introduktionen ska skrivas så att den leder fram till bakgrunden. När vi fått veta *att* detta är ett relevant ämnesområde bör du skapa en övergång till bakgrunden. Om syftet ska vara en del av introduktionen i din uppsats innebär det möjligen att introduktionen blir något längre och att den på ett mer specifikt sätt uttrycker vad uppsatsen handlar om.

Checklista:

- Följer avsnittet dispositionens röda tråd?
- Har du använt presens som tempus?
- Är ämnesvalet motiverat?
- Får läsaren insyn i varför du skriver om detta ämne?
- Får läsaren insyn i vad uppsatsen kommer att handla om?
- Innehåller introduktionen endast relevanta textavsnitt, utan fakta av kuriosakarakter?
- Börjar kapitlet på en högersida?

Bakgrunden

En bakgrund består av tidigare forskning på området, definitioner samt det valda forskningsperspektivet. Delarna behöver dock inte utgöra separata avsnitt. Definitioner kan exempelvis lämpligen bakas in i den övriga texten. Här behandlas emellertid en del i taget.

Som en inledande allmän kommentar till bakgrunden bör några saker nämnas. Först, en bakgrund får *inte* vara värderande. Det innebär att det inte finns utrymme att lämna omdömen om exempelvis den tidigare forskning du tar upp. Du kan inte säga något om vad som är välgjort, intressant eller bra, utan bara referera till det som var och en kan läsa sig till. Det är emellertid både möjligt och önskvärt att du ställer olika källor mot varandra och lyfter fram det som skiljer källorna. Ett sådant kontrasterande innebär dock inte någon värdering. Du värderar inte heller om du talar om för läsaren *varför* det du skriver om är relevant i din uppsats. Det är snarare så att sådan läshjälp är mycket värdefull för att hjälpa läsaren framåt i texten.

Med ordet bakgrund avses i detta sammanhang den text som ligger till grund för att läsaren ska kunna förstå vad uppsatsen syftar till – oavsett om syftet presenterats i introduktionen eller om syftet beskrivs i ett efterföljande kapitel. I bakgrunden presenteras tidigare forskning som gjorts på området. Samtidigt som du tydliggör sådan forskning för läsaren ska du hjälpa denne att se vad som inte är beforskat. På så sätt blir bakgrunden till hjälp att förstå varför du valt ditt specifika syfte med tillhörande frågeställningar. När tidigare forskning presenteras behöver motstridiga resultat lyftas fram så att man kan förstå hur komplext ditt forskningsområde är. Undvik att presentera den tidigare forskningen som givna sanningar som bekräftar varandra. En sådan bakgrund motiverar knappast att ytterligare forskning görs på området: Sådant som det finns enighet och samstämmighet om i forskning är det inte motiverat att forska om. Därmed är också sagt att du bör undvika forskningsprojekt som

bygger på att du vill visa något som du redan kan hävda är riktigt/viktigt/betydelsefullt. Din uppgift är således att lyfta fram oklarheter, motsägelser och komplexiteten i något som vi vet *lite* om.

I samband med att tidigare forskning presenteras behöver du göra definitioner. Tala om för läsaren vad *du* menar när du använder de ord som är nödvändiga i ditt uppsatsprojekt. Var precis. Tänk på att ord många gånger har en allmän betydelse till vardags medan de i ett forsknings-sammanhang kan ha en eller flera olika betydigt mycket mer precisa innebörder. En god tanke är att variera sitt språk. Tänk dock på att vara konsekvent i ditt ordval när det gäller dina teoretiska begrepp. Det blir förvillande för läsaren om du använder olika ord för att beteckna en och samma sak. En överhängande risk är att orden kan vara förankrade i olika teoretiska traditioner (perspektiv) och att läsaren kan förledas att tro att du syftar på olika saker. Ta hjälp av litteraturen när du gör definitioner och visa att andra använt samma definition. Var också tydlig med att redovisa om det finns någon annat synsätt.

Beroende på nivå och kanske rentav också ambition kan olika krav på forskningsperspektiv förekomma. I vissa fall kan det räcka att med egna ord säga något om vilken typ av kunskap du avser att skapa. I andra fall kan det krävas ett fullödigt avsnitt som konkretiserar dina teoretiska utgångspunkter. Jag tar hjälp av ett exempel för att förklara vad sådana utgångspunkter kan innebära. Låt oss säga att din undersökning kommer att bygga på intervjuer. Frågan är då vad du anser dig kunna göra anspråk på att veta. Antag att informanterna berättar om sin yrkespraktik och att du skapar kategorier av det de säger. Beskriver då kategorierna informanternas praktik eller beskriver kategorierna vad informanternas uppfattningar av sin praktik? Bestämmer du dig för det förstnämnda innebär det att din undersökning av världen (yrkespraktiken) är filtrerad genom informanterna. Du behöver då hantera kritik som kan riktas mot din uppsats i detta avseende. Du bör också diskutera huruvida informanterna kan tänkas vilja kommunicera ett budskap genom dig för att på

så sätt uppnå sina syften. På liknande sätt behöver fundera över vilka konsekvenser det får om du bestämmer dig för att betrakta kategorierna som kvalitativt olika sätt att uppfatta omvärlden.

Det finns två sätt att anknyta till det andra skrivit. Du kan antingen göra ett referat där du återberättar väsentliga delar eller helt enkelt citera din källa. Vanligt är att du anger sidnummer vid citat men inte vid referat men i en del sammanhang ges alltid sidnummer. Det är viktigt att du inte lämnar citat okommenterade. Du ska alltid berätta för läsaren hur citatet kan förstås och knyta det till din text.

Checklista:

- Följer avsnittet dispositionens röda tråd?
- Har du använt presens som tempus?
- Är centrala begrepp definierade med hjälp av litteraturen?
- Har forskningsperspektiv tydliggjorts?
- Innehåller bakgrunden endast relevanta textavsnitt, utan fakta av kuriosakaraktär?
- Börjar kapitlet på en högersida?
- Vävt in referenserna i texten så att det underlättar för läsaren?
- Använt varierande citatteknik?
- Endast använt originalkällor vid referat och citat?
- Har du citerat ordagrant och markerat citat med citattecken, samt angivit sidnummer?
- Har samtliga citat förklarats?

FITNESS

ABDOMINAL TRAINING

HUMAN BODY

Anatomy and Physiology

AROMATHERAPY

NUTRITION AND DIETETICS

LIVING LIFE

Syftet

Ditt bakgrundskapitel har tydliggjort vilken forskning som genomförts inom ditt område. Du har samtidigt visat på olika synsätt och eventuella motsägelser i den presenterade forskningen. I många forskningstraditioner är syftet en del av introduktionen. Det innebär att exempelvis begreppsdefinitioner presenteras efter forskningsfrågorna. I ditt syfte anknyter du till sådana oklarheter och låter dessa utmytna i din forskningsfråga. Syftet konkretiseras med andra ord i en eller flera frågeställningar. Väljer du att istället formulera ett forskningsproblem kan du precisera det i en eller flera problemställningar. Tänk på att ett flera frågeställningar (problemställningar) lätt kan bidra till att uppsatsen blir spretig och överskådlig. Var därför noga med att samtliga frågeställningar förenas i syftet. Ytterligare en sak att ta i beräkning redan nu är att ju fler frågeställningar du använder desto mer blir det att knyta ihop i slutet av uppsatsen. Överväg att använda få frågeställningar och satsa på att verkligen gå på djupet med var och en av dem.

Vad ska då inte stå i syftet? Du ska inte berätta om dina avsikter med att skriva uppsatsen. Har förhoppningar om att uppsatsen ska kunna användas för något speciellt ändamål kan du nämna det i introduktionen. Eventuella personliga syften som handlar om ditt eget lärande lämnar du helt därhän. Uppsatsen skriver du för att bidra med kunskap!

Checklista:

- Har du använt presens som tempus?
- Anknyter syftet till bakgrunden så att den röda tråden bibehålls?
- Kan frågeställningarna tydligt knytas till uppsatsens syfte?
- Börjar kapitlet på en högersida?

Metoden

En välskriven metod förklarar för läsaren hur forskaren kommit fram till de slutsatser som senare kommer att presenteras. Metoden bör ta tydligt avstamp i syftet och forskningsfrågorna. Du kan välja att presentera innehållet i metodkapitlet i kronologisk ordning, det vill säga i samma ordning som du genomför din empiriska undersökning. Ett sådant upplägg skulle kunna innebära att du inledningsvis beskriver hur du kommit i kontakt med din undersökningsgrupp och hur du valt ut densamma. Vidare kan metoden ta upp hur själva datainsamlingen gick till och vilka ställnings-taganden som gjordes i samband med den. Du behöver också förklara hur du arbetat vidare med insamlade data. Har du genomfört intervjuer eller observationer behöver du berätta om bearbetning av dessa data. Du har kanske transkriberat dina intervjuer så att de blir lättare att analysera. Redovisa din bearbetning! Nästa steg blir att berätta om hur du analyserar dina data, det vill säga om exempelvis utsagor i intervjuer kategoriserats och hur kategoriseringen i så fall genomfördes.

I metoden ska du visa att du är medveten om dina val. Det ska framgå att tillvägagångssättet är anpassat så att resultaten av analysen verkligen kan sägas utgöra ett svar på dina frågeställningar. Metoden utgör din motivering för att resultaten ska kunna tolkas på det sättet och det är därför betydelsefullt att din text återknyter till syftet. Om du exempelvis använt dig av intervjuer ska du beskriva vilka intervjufrågor som använts och hur de hänger samman med forskningsfrågorna (frågeställningarna). Använder du en intervjuguide istället för konkreta intervjufrågor ska guiden knytas till undersökningens frågeställningar. Var noga med att skilja på intervjufrågor (instrumentnivå) och frågeställningar. Det är med andra ord inte informanternas svar på intervjufrågorna som du redovisar som resultat utan

de svar du kommer fram till med hjälp av undersökningsinstrumentet (ex intervjuerna). I metodkapitlet redovisar du genomförandet. Är ditt undersökningsinstrument något annat (ex enkät, observation) ska du också med egna ord förklara hur det hjälper dig att ge svar på undersökningens frågeställningar. Ta hjälp av metodlitteratur! Referera till hur andra genomfört sina undersökningar och visa att det är legitimt att göra på det sätt du avser. Genom att ta stöd i andras texter visar du att din undersökning bygger vidare på tidigare forskningserfarenheter!

Du ska också visa dit medveten om din undersöknings tillkortakommanden. Resonera om möjliga felkällor. Diskutera också självkritiskt om din undersökning verkligen undersöker det du påstår att den undersöker. En enkätundersökning skulle exempelvis kunna kritiseras för att belysa det som i informanternas ögon betraktas som önskvärda svar snarare än de faktiska förhållandena. Förhoppningsvis kan du ta udden av din självkritik! Diskutera självkritiskt om din undersökning ger en rättvisande bild verkligheten eller om den är behäftad med något systematiskt fel som medför att vissa aspekter får oproportionerligt stort genomslag. Förhoppningsvis kan du även här argumentera för att de resultat du kommer att presentera är rimliga och att slutsatserna är giltiga.

Avslutningsvis föreslår jag att du förvissrar dig om att metoden innehåller etiska reflektioner. Beskriv vilka ställningstaganden du tagit för att måna om informanternas integritet. Har de informerats om undersökningen och dess syften? Visa att du är medveten om risken att informanterna bli utlämnade i din uppsats och berätta hur du gjort för att minimera den risken. Ytterligare en etisk aspekt är att det ska vara frivilligt att delta i undersökningar. Har dina informanter fått sådan information? I så fall när? Har de kunnat hoppa av undersökningen när som helst?

Checklista:

- Följer avsnittet dispositionens röda tråd?
- Har du använt imperfekt som tempus?
- Har du beskrivit hur data (empiri) samlats in?
- Har du beskrivit hur data bearbetats?
- Har du berättat hur analysen genomförts?
- Har du refererat till metodlitteratur och visat att undersökningen följer praxis?
- Har du förklarat hur tillvägagångssättet hjälper till att få svar på syfte och frågeställning?
- Har du resonerat om felkällor?
- Har du resonerat om undersökningen verkligen undersöker det som avsetts?
- Har du resonerat om metoden hjälper till att se en mer rättvis bild av verkligheten?
- Har du resonerat om etiska ställningstaganden i samband med genomförandet?
- Innehåller metodkapitlet endast relevanta textavsnitt, utan fakta av kuriosakaraktär?
- Börjar kapitlet på en högersida?
- Vävt in referenserna i texten så att det underlättar för läsaren?
- Använt varierande citatteknik?
- Endast använt originalkällor vid referat och citat?
- Har du citerat ordagrant och markerat citat med citattecken, samt angivit sidnummer?
- Har samtliga citat förklarats?

Resultatkapitlet

I resultatkapitlet besvarar du dina frågeställningar och uppfyller det syfte du formulerat. Om du formulerat två frågeställningar är det lämpligt att resultatkapitlet innehåller två avsnitt som ger svar på respektive fråga.

I likhet med bakgrunden är det viktigt att du är noga med att inte värdera resultaten. Bearbetningen av data innebär visserligen att tolkningar görs i större eller mindre omfattning men värderingar får inte förekomma. Sträva efter att förhålla dig så objektivt som möjligt till dina data. Det innebär att frågeställningarna besvaras och att du tar stöd för dina tolkningar genom att visa exempel. Lämpliga exempel är utdrag från transkriptionen (excerpt) om du gjort observationer eller diagram/tabeller om du sammanställt kvantitativa data från en enkät. Var noga med att aldrig lämna läsaren ensam med dina data. Alla exempel och illustrationer i form av bilder, diagram, tabeller, excerpt ska analyseras i brödtexten. Diagrammet, excerptet eller vad det vara måne utgör bara illustrationer till texten och hjälper läsaren att förstå texten. Det är med andra ord inte diagrammet som utgör undersökningens resultat utan *din* text.

Kanske är din undersökning en kvalitativ studie där analysen utgör en kategorisering av exempelvis intervju-utsagor. Tänk på att strukturera det avsnittet så att var och en av dina kategorier blir så tydliga att de sammantaget kan förstås som ett svar på den korrelerande frågeställningen. Varje kategori behöver styrkas med ett citat eller dylikt. I en del sammanhang brukar man ge åtminstone två citat för varje kategori. Enligt min mening är det inte nödvändigt. Det kan dock vara så att det inom en viss kategori finns en variation av svar som är relevant att tydliggöra för läsaren. I så fall kan variationen konkretiseras med ytterligare exempel. Ibland är variationen avsevärd och det är relevant att tala om underkategorier. Om så är fallet bör du uttryckligen förklara hur underkategorierna hör samman

med huvudkategorin och konkretisera var och en av underkategorierna med hjälp av rubriker och exempel.

Oavsett hur du organiserat ditt resultatkapitel bör du överväga någon typ av sammanfattning eller slutsats efter det att dina resultat presenterats. Slutsatsen kan fördelaktigen orienteras mot syftet istället för frågeställningarna. En välformulerad slutsats hjälper läsaren att förstå vad som är viktigt i dina resultat och i slutsatsen utkristalliseras det mest väsentliga i ditt kunskapsbidrag.

Checklista:

- Följer avsnittet dispositionens röda tråd?
- Har du använt imperfekt som tempus?
- Har du beskrivit hur data (empiri) samlats in?
- Har du beskrivit hur data bearbetats?
- Innehåller resultatkapitlet endast relevanta textavsnitt, utan fakta av kuriosakaraktär?
- Börjar kapitlet på en högersida?
- Är resultatkapitlet strukturerat så att man tydligt kan se att det ger svar på undersökningens frågeställningar?
- Tar du stöd av dina data (empiri) för dina tolkningar?
- Har samtliga exempel, ex tabeller, excerpt, bilder förklarats i brödtexten?
- Har kategorier tydliggjorts?
- Har resultaten sammanfattats?

Diskussionen

Uppsatsens diskussion innebär i huvudsak att dina resultat speglas mot den tidigare forskning du presenterat i bakgrunden. Det innebär att du jämför dina resultat jämförs med andras och att olikheter tas upp och belyses. Resonera om varför dina resultat eventuellt skiljer sig från den tidigare forskningen! Bidra också med förslag till fortsatt forskning.

Diskussionen bör också behandla undersökningens genomförande. Ibland kan de metodiska frågorna komma in naturligt när du kontrasterar dina resultat med bakgrunden men det förekommer också separata avsnitt med metoddiskussion. Oavsett vilken struktur din uppsats får bör metoddiskussionen belysa alternativa idéer som kan tänkas leda till förbättrade undersökningsinstrument i framtida forskning.

Både när du diskuterar din metod/instrument och när du diskuterar resultaten är det viktigt att du refererar till de källor du använt i bakgrunden. Var dock uppmärksam på att inte upprepa det som står i bakgrunden. Läsaren kan visserligen behöva hjälp att komma ihåg vad som står det men det får inte innebära att bakgrundens innehåll tuggas om. Några nya källor tas sällan upp i diskussionen. I många forskningstraditioner finns till och med klart uttalad praxis om att några nya referenser inte får presenteras i diskussionen.

När diskussionen avslutas sätter du punkt för hela uppsatsen. Om du vill kan du avsluta med några implikationer, förslag till fortsatt forskning eller varför inte avsluta med att återknyta till något du nämnt i introduktionen?

Checklista:

- Följer avsnittet dispositionens röda tråd?
- Har du använt presens som tempus?
- Börjar kapitlet på en högersida?
- Är diskussionen skriven utan onödiga upprepningar av bakgrunden?
- Anges implikationer?
- Anges förslag till fortsatt forskning?

Referenser

Nedan följer några exempel på hur en referenslista kan skrivas. Jag väljer att visa hur du refererar till en bok med en författare, en bok med två författare, en antologi, en artikel och en webbsida.

En bok med en författare:

Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys: exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.

En bok med två författare:

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Ett kapitel i en antologi:

Östman, L. (2003). Transaktion, sociokulturella praktiker och meningsskapande: ett forskningsprogram. I L. Östman (red.) *Erfarenhet och situation i handling*. Uppsala: Pedagogiska institutet, Uppsala universitet.

En tidskriftsartikel med två författare:

Wickman, P. – O. & Östman, L. (2002b). Learning as Discourse Change: A sociocultural Mechanism. *Science Education*, 86, s. 1-23.

Webbsida:

Skolverket. (2000). *Kursinfo*. Online. Internet. <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx>. Sökdatum: 2007-03-29

Sammandraget

Uppsatsens sammandrag, sammanfattning, abstrakt skrivs sist. Det är inte förrän uppsatsens alla delar finns på plats som du har möjlighet att ge den korta sammanfattning av uppsatsens innehåll som sammandraget innebär. Ett sammandrag kan omöjligen innehålla allt, inte ens i komprimerad form. Nöj dig därför med att ta upp det mest relevanta: Tala om varför uppsatsen behövs det vill säga varför ytterligare kunskap på området är nödvändigt. Indikera tidigt i abstraktet vad uppsatsen handlar om. Beskriv därefter mycket kortfattat ditt undersökningsinstrument och hur du genomfört analysen. Summera dina resultat och sammanfatta din slutsats samt de implikationer som resultaten utmynnat i.

DIES

Y-O

REVEAL SPAY

Kvalitetskontroll

Detta avsnitt om kvalitetskontroll är tänkt att fungera som en självkontroll när din uppsats börjar bli klar. Du kan mycket väl läsa om kvaliteten redan innan du börjar skriva men låt ändå punkterna komma till användning när du börjar bli klar med din uppsats. Texten är också avsedd att användas när du så småningom är opponert på någon annans uppsats.

Rubriker

När du nu skrivit samtliga kapitel kan du fundera på om de har lämpliga rubriker. I denna text har jag kallat kapitlen för introduktion, bakgrund och så vidare men det finns inget som säger att respektive kapitel måste heta så i uppsatsen. Sträva generellt sett mot rubriker som återspeglar innehållet. Det ger större tydlighet än om du väljer de generella benämningarna på kapitlen. När det gäller underrubriker har du säkerligen redan valt rubriker som anknyter till innehållet i avsnittet. Kontrollera även i de fallen att rubrikerna speglar innehållet i kapitlet så att inte texten handlar om något annat än vad rubriken utlovar! Kontrollera och korrigera! Uppsatsens titel bör genomgå motsvarande kontroll. Titel behöver dessutom granskas så att den lätt kan förstås, skapar intresse utan att för den del förvränga innehållet.

Introduktionen

Är ämnesvalet motiverat?

Sätts ämnesvalet in i ett sammanhang?

Hjälper introduktionen läsare att först vad uppsatsen handlar om?

Bakgrunden

Är bakgrunden logiskt strukturerad?

Är bakgrundens innehåll relevant till samtliga delar eller förekommer inslag av kuriosakaraktär?

Innebär bakgrunden en presentation av kunskapsläget med avseende på ämnesvalet?

Ställs olika källor mot varandra eller bildar texten summerande berättelse där innehållet framstår som oproblematiskt och färdigutforskat?

Ges citat förklaringar i brödtexten?

Syftet

Är forskningsintresset intressant och relevant?

Är syfte och frågeställningar lätta att förstå?

Är syfte och frågeställningar möjliga att besvara?

Vilken karaktär har frågeställningarna? Är frågorna av ja- och nej-karaktär eller behövs utredande svar?

Har bakgrund i kombination med syftet visat att uppsatsen berör ett område där ytterligare kunskap är nödvändig? (eller verkar uppsatsen snarare syfta till att lyfta fram något som redan är känt för oss?)

Metoden

Är metoden anpassad för att ge svar på frågeställningarna?

Motiveras metoden, det vill säga alla metodologiska val som gjorts.

Är genomförandet förankrat i vetenskaplig metodik?

Innehåller metoden resonemang om felkällor och alternativa tillvägagångssätt?

Innehåller metoden etiska ställningstaganden?

Resultaten

Är resultat och slutsatser möjliga att presentera utifrån den valda metoden?

Presenteras resultaten på ett logiskt sätt?

Har rimliga slutsatser dragits utifrån empiriska data?

Ges citat, figurer och diagram förklaringar i brödtexten?

Diskussionen

Knyts samtliga delar i resultat samman i diskussionen?

Innebär diskussionen att resultaten diskuteras utifrån tidigare forskning eller utgör diskussionen snarare personliga, värderande kommentarer av resultat?

Knyts tidigare förståelse till nya insikter?

Diskuteras metodens svagheter och fördelar?

Diskuteras tänkbara tillämpningar/implikationer av resultaten?

Ges förslag till fortsatt forskning?

Språk

Används ett tydligt skriftspråk eller framstår texten som ”pratig”?

Är språk och meningsbyggnad tydlig och lätt att förstå?

Finns styckeindelning som strukturerar uppsatsens innehåll?

Anges referenser på ett sådant sätt att läsaren klart och tydligt kan avgöra varifrån en idé är hämtad?

Opposition

Vi har nu kommit till denna skrifts allra sista del, oppositionen. Texten här belyser hur ett oppositionsseminarium kan läggas upp. När du förbereder dig som opponenter tillvaratar du innehållet under rubriken kvalitetskontroll.

Ett uppsatsseminarium kan läggas upp på flera olika sätt. Här presenteras en tågordning bland många möjliga. Vad som framför allt kan skilja sig frågan om vem som presenterar den uppsats som ska diskuteras. I somliga sammanhang är det opponenter som gör presentationen medan det i andra är respondenten. Båda alternativen har sina fördelar. Om opponenter gör presentationen innebär det en möjlighet för författaren och opponenter att förvissa sig om att den sistnämnda verkligen förstått uppsatsens innehåll på det sätt det var tänkt. Det kan dessutom vara en tillgång att som författare till en text få höra någon annan berätta om den. På så sätt kan författaren bilda sig en uppfattning om vad texten kommunicerar till dess läsare. Är det å andra sidan respondenten som presenterar uppsatsen ges åhörarna insyn i vad författaren betraktar som centralt i texten. Det blir då möjligt att bilda sig en uppfattning om författarens medvetenhet. Oavsett vem som presenterar så kan nedanstående ordningsföljd användas:

- ① Författaren ges möjlighet att mycket kortfattat kommentera sitt arbete. Detta görs vanligen endast med några meningar som exempelvis kan handla om nyligen upptäckta fel i texten.
- ② Uppsatsen sammanfattas. Ta vara på hjälpmedel som står till buds för att ge en så klar bild av uppsatsen som möjligt. Att sammanfatta uppsatsen innebär att refererar till det som står skrivet i texten och att du illustrerar din framställning genom att visa bilder, figurer och citat från uppsatsen. Värdera inte! Det kan vara lämpligt att

inte återberätta texten i den ordning dess delar kommer i uppsatsen. Att exempelvis börja med att säga berätta om syftet gör det ofta lätt för åhörarna att hänga med i det efterföljande. Med tanke på att uppsatsens huvudändamål är resultatet så bör du inte lägga alltför stor tyngd vid bakgrund och metod. Berätta så mycket som är nödvändigt för att åhörarna ska förstå vad författaren gjort och hur resultatet skapats. Det mest väsentliga är således resultatkapitlet med efterföljande diskussion. Se till att sammanfattningen ger en god och intresseväckande bild av de avsnitten!

③ Efter sammanfattningen finns ett kort utrymme för klargörande av eventuella missuppfattningar och förbigångna delar. Har opponenter gjort sammanfattningen är det författaren som kort kompletterar framställningen, i annat fall kan detta inslag i seminariet vara överflödigt.

④ När sammanfattningen kommenterats börjar oppositionen. Det är lämpligt att opponenter ges tid att gå igenom uppsatsen utan att bli avbruten. Att vara opponenter innebär att man granskat texten och att man lyfter fram dess styrkor såväl som problem. Uppgiften går ut på att lyfta fram texten och be om författarens förtydliganden och kommentarer. Opponenten åskådliggör, problematiserar och ber respondenten att utveckla. Uppgiften är således inte att göra uppsatsen och få den att framstå som ofullständig eller otillräcklig. Uppgiften är inte heller att lovprisa uppsatsen genom att ensidigt lyfta fram dess bra sidor. Opponentskapet handlar om att tillsammans med respondenten skapa en diskussion om uppsatsen. Diskussionen kan exempelvis beröra dilemman som framkommer i texten. Den bör således involvera både textens styrkor och svagheter. Några allmänna frågor som en opponenter kan ha i åtanke handlar om varför författaren gjort just de aktuella valen? Vad hade alternativen varit? Vilka konsekvenser fick de gjorda valen? Vilka resultat är mest intressanta och oväntade? Vad betraktar författaren som det mest betydelsefulla bidraget i uppsatsen?

Som opponenter kan du gå igenom uppsatsen i sin helhet. Ta tillvara de kvalitetskriterier som tidigare presenterats i denna text. Var dock noga med att inte fastna i detaljer. Det är väldigt lätt att komma in på detaljer. Undvik det och sträva istället efter att vara en kritisk diskussionspartner tillsammans med respondenten. Språkliga kommentarer och andra kommentarer på detaljnivå lämnar du skriftligen till respondenten vid seminariets slut. Opponenten avslutar samtalet med att lyfta fram och summera några av uppsatsens mest väsentliga styrkor och tackar därefter åhörare och respondent.

Avslutningsvis

Några avslutande ord till dig som skriver och kanske våndas över alla val du behöver göra. Forskning kan göras på många olika sätt och undantagen är många. Ju mer erfaren och påläst du är desto lättare kan du göra avsteg från det som är brukligt. Det är genom att tydliggöra sin medvetenhet och kunna motivera varför man eventuellt väljer att frånga praxis som det blir möjligt att förhålla sig något friare. Att följa den praxis som gäller innebär dessutom att läsaren kan känna igen sig – vilket ökar läsbarheten. Har du skäl och kan motivera något annat finns utsikten att det uppfattas som innovativt. Var dock noga med att var tydlig och motivera dina val. Lyckat till med arbetet!